

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

1. Το καλοκαίρι του 1986 κυκλοφόρησε η «ιστορία της Θάσου» γραμμένη από το Σωτήρη Γερακούδη. Το βιβλίο είναι μικρών διαστάσεων και αποτελείται από 176 σελίδες. Η νέα έκδοση δεν έχει την αξίωση μιας επιστημονικής συγγραφής ούτε φιλοδοξεί να συμβάλλει στην ιστορική έρευνα μιας χρονικής περιόδου. Στόχος της είναι να φέρει σ' επαφή τον ντόπιο και τον ξένο επισκέπτη με το ιστορικό παρελθόν του νησιού, ώστε να νιώσει ο αναγνώστης το αρχαίο μεγαλείο και να μάθει για όλα τα γεγονότα που σημάδεψαν την πορεία της ιστορίας της Θάσου.

Ο συγγραφέας δεν είναι ιστορικός, γι' αυτό κι ακολουθεί παλιές εκδόσεις ερασιτεχνών που περιέχουν μερικές ανακρίβειες. Θα μπορούσε βέβαια να τις απόφυγε, αν χρησιμοποιούσε νεότερες εργασίες και μάλιστα την ελληνική έκδοση της ιστορίας του καθηγητή κ. Απ. Βακαλόπουλου, που έχει δημοσιευθεί το 1984 από την Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών. Άσχετα με τις παραλείψεις, που παρατηρούνται άλλωστε σε τέτοιες εκδόσεις, πρόκειται για μια φιλότιμη προσπάθεια που πετυχαίνει να συνδυάσει την ιστορική ενημέρωση με τη σύγχρονη ξενάγηση. Αποτελεί, λοιπόν, βασικό βοήθημα για όσους επιθυμούν να γνωρίσουν σε γενικές γραμμές την ιστορία της Θάσου.

2. Στα τέλη του 1986 κυκλοφόρησε και το βιβλίο του Νίκου Μανωλίτσου με τίτλο: «Δοκιμασία, το δεύτερο αντάρτικο στη Θάσο». Είναι μικρών διαστάσεων και αποτελείται από 352 σελίδες. Πρόκειται για μια ιστορική αφήγηση γεγονότων που έζησε ο συγγραφέας κατά την περίοδο του εμφύλιου πολέμου. Η διήγηση αρχίζει από τότε που παραδόθηκε ο οπλισμός του ΕΛΑΣ, μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας, και φθάνει μέχρι που η μικρή ανταρτική ομάδα, που δρούσε στη Θάσο με τη συμμετοχή του ίδιου του συγγραφέα, κατόρθωσε να διαφύγει και να περάσει το Μάη του 1950 στη Βουλγαρία.

Το βιβλίο χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος προτάσσεται από το συγγραφέα το κεφάλαιο που έχει τον τίτλο: «Μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας». Στο κεφάλαιο αυτό παρατίθεται και ένα επεισόδιο που συνέβη σε προγενέστερο χρόνο, ήτοι το 1943. Ακολουθεί το κεφάλαιο που αναφέρεται στην αρχή του εμφύλιου πολέμου. Σ' αυτό μνημονεύονται τα ονόματα των πρώτων

ανταρτών της Θάσου και ποια ήταν η τύχη τους. Στη συνέχεια μας περιγράφει ο συγγραφέας τη φυλάκισή του στη Δράμα, τη δίκη του και την αθώωσή του. Η αγόρευση του τότε Θάσιου δικηγόρου Νίκου Βασιλικού στο στρατοδικείο της Δράμας προξένησε μεγάλη εντύπωση και στάθηκε σωτήρια και για το Νίκο Μανωλίτσο και για τους άλλους κατηγορούμενους.

Στο δεύτερο μέρος, που είναι και το πιο εκτεταμένο, καταγράφονται όλα τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν από την 'Ανοιξη του 1948. Ο συγγραφέας μαζί μ' άλλους ανεβαίνουν στο βουνό κι απαρτίζουν την πρώτη ανταρτική ομάδα που αποτελείται από 17 άνδρες. Η ομάδα αυτή συγκρούεται στη Τσοτσούλα κι ύστερα πέρασε από τη Θάσο στη Διοίκηση της 7ης Μεραρχίας, όπου συμμετείχε στις διάφορες επιχειρήσεις της. Αρχές Ιουλίου του 1949 ο συγγραφέας μαζί μ' άλλους πέντε αντάρτες επανήλθαν στη Θάσο κι απασχόλησαν πολυάριθμα αποσπάσματα μέχρι τον Απρίλιο του 1950. Αρχές Μαΐου κατόρθωσαν να διαφύγουν και να περάσουν στη Βουλγαρία. Ο συγγραφέας με πολλές λεπτομέρειες αφηγείται τη δράση της μικρής ανταρτικής ομάδας του στη Θάσο και τη μετέπειτα επιχείρηση της διαφυγής της σε τέτοιο βαθμό που ιστορικό κείμενο μεταβάλλεται σε απλή αφηγηματική διήγηση διανθισμένη με άφθονο λυρικό στοιχείο. Έτσι η ιστορική ύλη από τη μια μεριά τριπλασιάστηκε, από την άλλη πήρε μορφή ιστορικού διηγήματος. Μ' αυτό τον τρόπο εξυπηρετείται η πρόθεση του συγγραφέα και για ωραιοποίηση του αγώνα του και για συγκάλυψη των λαθών της πολιτικής που υπηρέτησε. Η αντικειμενικότητα θυσιάζεται σε σκοπιμότητες και μερικές φορές η αλήθεια θα πρέπει να ερευνάται με μεγάλη σχολαστικότητα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση του θανάτου του διοικητή της ανταρτικής ομάδας Δ. Μανωλίτσου. Ο συγγραφέας ισχυρίζεται για πρώτη φορά ότι ο αδελφός του έπεσε θύμα δηλητηρίασης του Βασίλη Μπαρούτη. Αλλ' αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, γιατί το είχαν αποκρύψει τόσα χρόνια και γιατί δε φρόντισαν να σκοτώσουν το φονιά του αρχηγού τους; Η κατηγορία δεν μπορεί βέβαια να σταθεί και η αλήθεια αναδύεται από την ίδια τη διήγηση του συγγραφέα, ο οποίος εξομολογείται στις σελ. 248-255 ότι ο Δημήτρης είχε αλλάξει και ήταν πάντα σκεπτικός, ότι η συνάντησή με τη γυναίκα του και γενικά η κατάσταση της οικογένειάς του μπορούσε να τον επηρεάσει, ότι αισθανόταν καλά την κατάσταση αυτή αλλά δεν ήξερε ακόμα πώς να την πιάσει, ότι θέλησε να μάθει από τον αδελφό του τι τον βάραινε κι άλλαξε αποστολή με το Βασίλη Βλάχο, ότι διαδόθηκε πως η ομάδα ετοιμαζόταν να παραδοθεί και ότι είχαν και οι ίδιοι λίγη ευθύνη, ότι τη βραδιά που πήγε με το Δημήτρη έμαθε αρκετά πράγματα και φρόντιζε να είναι μετρημένος για να προφτάσει το κακό, όλα αυτά συνηγούνται στο γεγονός ότι ο Δημήτρης κατέστη ύποπτος. Το ποτήρι ξεχείλισε, όταν ο Βασίλης Μπαρούτης παρέδωσε ανύποπτος το έγγραφο του Διοικητή

Θάσου στο συγγραφέα Νίκο Μανωλίτσο κι αποκαλύφθηκε η πρόθεση του Δ. Μανωλίτσο για παράδοση με τη μεσολάβηση του Β. Μπαρούτη. Η χειροπιαστή πλέον απόδειξη για τις κρυφές επαφές που είχε ο Δημήτρης με τις Αρχές εξόργισε τους συντρόφους του που πάνω στο θυμό τους τον καταδίκασαν σαν προδότη και τον σκότωσαν. Η μεταγενέστερη κατηγορία που προσάπτεται από το συγγραφέα στο Β. Μπαρούτη δικαιολογείται, γιατί ο Ν. Μανωλίτσος τον θεωρεί ως υπεύθυνο της δηλητηρίασης της ψυχής του αδελφού του. Αν δεν αναλάμβανε να μεσολαβήσει για την παράδοσή του, ο αδελφός του θα ζούσε και δε θα βρισκόταν στη δυσάρεστη θέση να συμμετάσχει στην απόφαση της καταδίκης του. Το ότι δε συνέβησαν τα γεγονότα, όπως περιγράφονται από το Ν. Μανωλίτσο, αποδεικνύεται και από ένα άλλο στοιχείο. Πριν από 5-6 χρόνια επισκέφθηκε τον Ποτό ο Γιαξής Μαλιάγκος, που ήταν ένας από τους έξι αντάρτες της ομάδας. Όταν τον ρώτησα για το θάνατο του Δ. Μανωλίτσο, μ' απάντησε ότι σκοτώθηκε σ' αποστολή έξω από τη Θάσο. Η αντίφαση αυτή ακούσε για ν' αμφισβητηθούν τα όσα υποστηρίζονται από το συγγραφέα. Άλλωστε σε τέτοιου είδους απομνημονεύματα συχνά παρατηρείται το φαινόμενο της αυτοπροβολής και της δικαιολόγησης ή απόκρυψης των γεγονότων που θίγουν το γράφοντα. Γι' αυτό χρειάζεται αυστηρός έλεγχος για να κρίνεται η αξιοπιστία αυτών που αναλαμβάνουν να καταγράψουν τα ιστορικά γεγονότα.

Πάντως ο φόνος του Δ. Μανωλίτσο εύλογα γεννά σήμερα το ερώτημα αν οφειλόταν στην αυστηρή κομματική προσήλωση των συντρόφων του ή στο φόβο τους για τυχόν κίνδυνο που θα διέτρεχαν οι ίδιοι. Ο Δημήτρης ήταν ο πιο λογικός και διαλλακτικός από τους έξι. Μετά τη λήξη του εμφύλιου, δεν μπορούσε να τους ακολουθήσει, αφού τον ανέμεναν γυναίκα και παιδί. Οι σύντροφοί του ούτε καν ήθελαν ν' ακούσουν για παράδοση. Γι' αυτό και δεν του συγχώρησαν την κρυφή αυτή ενέργειά του και τον καταδίκασαν σε θάνατο.

3. Ο Γεώργιος Χαλδέζος σήμερα είναι πρωτοετής φοιτητής της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Γεννήθηκε το 1969 στην Καβάλα από Θάσιους γονείς. Πατέρας του είναι ο συμβολαιογράφος Παναγιώτης Χαλδέζος, από τον Ποτό Θάσου, και μητέρα του η Μαρία Δρακοπούλου, από τις Μαριές. Ο προσπάππος του Παναγιώτης Χαλδέζος καταγόταν από το Πλωμάρι της Λέσβου αλλά νέος το εγκατέλειψε κι εγκαταστάθηκε στη Θάσο. Ο παππούς του Γεώργιος Χαλδέζος παντρεύτηκε την Ελένη Κ. Μαρικιανού κι απέκτησε δύο παιδιά, τον πατέρα του και τη θεία του Άννα.

Ο σημερινός σπουδαστής Γεώργιος Χαλδέζος φοίτησε στο Πρότυπο Γυμνάσιο και στη συνέχεια γράφτηκε και τέλειωσε το 4ο Λύκειο Καβάλας. Διακρίθηκε και στο ήθος και στην επίδοση. Ασχολήθηκε με την ποίηση κι έγρα-

ψε μερικές ποιητικές συλλογές που παρέμειναν ανέκδοτες. Το 1980, σε ηλικία 11 χρονών, έγραψε την πρώτη του συλλογή που της έδωσε τον τίτλο: «Μαρτύριο το πρώτο». Από τη συλλογή αυτή δημοσιεύουμε τα παρακάτω δύο ποιήματά του:

ΤΟ ΤΕΙΧΟΣ

Το τείχος των εφτά σκοπών μας γκρέμισε
κι έπρεπε σίγουρα να φτιάξουμ' άλλο.
Και σίγουρα καινούριο τείχος θε να φτιάναμε,
αν είχαμε πειστεί πως το παλιό 'χε πέσει.

Μ' ακούγαμε τ' αγέρι που περνούσε
μέσα από τις κάμαρές του.
Βλέπουμε τους σκοπούς στα παραπύργια
κάθε ανατολή ν' αλλάζουν βάρδιες.

Και κάτι ζωντανό νιώθουμε να πλανιέται,
μια αίσθηση που πάντα μας προτρέπει,
ποτέ καινούριο τείχος να μη γίνει
και στο παλιό να αρκεστούμε το πεσμένο.

Αλήθεια ή ψέμα αυτό; Μήτε το ξέρω.
Μόνο 'γναντεύω το αντικρινό το τείχος.

ΣΕ ΛΙΓΟ ΦΤΑΝΕΙ Η ΝΥΧΤΑ

Σε λίγο φτάνει η νύχτα
και τη βλέπουμε από μακριά
καθώς πορεύεται.

Σε λίγο κλείνει το βιβλίο του Θεού
και τα σπουργίτια κούρνιασαν στα δέντρα.
Οι κόττες μας φοβήθηκαν το σκότος
που σιγά σιγά πλησιάζει.

Κλείσανε τα παντζούρια
και τα ματόκλαδα των παιδιών.
Σβήνουνε ένα ένα τα φώτα
του υποστατικού μας.

Σε λίγο φτάνει η νύχτα
και τη βλέπουμε από μακριά
καθώς πορεύεται.

ΧΛΩΡΗ - ΞΕΡΗ

Ο κ. Δ. Δημητρούδης, που διαμένει στην Αθήνα, σε γράμμα του μας αναφέρει τα εξής: Από τον πατέρα μου άκουσα ότι ο Μεχμέτ Αλής έμενε πρώτα στο Καζαβήτι κι ύστερα στην Καλλιράχη. Το ότι έμενε στο Καζαβήτι αναφέρεται και από το Εγκυκλοπαιδικό Λειξικό του Ηλίου. Το ότι έμενε και στην Καλλιράχη για κάποιο χρονικό διάστημα προκύπτει από την προφορική παράδοση που διασώθηκε. Ο Μεχμέτ Αλής έπαιζε στην Καλλιράχη με τα παιδιά ένα παιγνίδι που το έλεγαν χλώρη-ξέρη. Σε μια πέτρα σχεδόν στρογγυλή και λεπτή έφτυναν στο ένα μέρος σάλιο και αυτό το έλεγαν χλώρη, ενώ το άλλο το στεγνό μέρος το έλεγαν ξέρη. Την πέτρα αυτή την πετούσαν στον αέρα, όπως το νόμισμα για κορώνα-γράμματα, και κέρδιζε εκείνος που έλεγε αυτό που έδειχνε η πλάκα. Το έπαθλο του παιγνιδιού αυτού ήταν να καβαλικέψει ο νικητής το νικημένο και να τον μεταφέρει σε μια ορισμένη απόσταση. Η υποχρέωση ήταν όχι μόνο να τον πάγει αλλά και να τον ξαναφέρει πίσω. Είτε όμως έπεφτε χλώρη είτε ξέρη ο Μεχμέτ Αλής πάντα ήταν νικημένος και κουβελούσε τα παιδιά. Το ότι ο Μεχμέτ Αλής έμεινε και στην Καλλιράχη προκύπτει, κατά τα λεγόμενα του πατέρα μου, και από το εξής περιστατικό. Το χωριό πριν ήταν κτισμένο κάτω από το βράχο που υπήρχε το ξωκλήσι της Αγίας Μεταμόρφωσης. Για το ξωκλήσι αυτό ο δάσκαλος και ποιητής Αντωνιάδης έγραψε και ποίημα που θυμάμαι τους στίχους του:

Ψηλά στην Μεταμόρφωση, στην εκκλησιά εκείνη
που ασπρίζει και παρηγοριά μεσ' στο χωριό μας χύνει,
όταν ανέβω κει ψηλά καμιά γιορτή ή σχόλη,
εκεί που κατοικούσανε οι πρόγονοί μας όλοι....

Θυμούμαι, όταν ήμασταν παιδιά και πηγαίναμε εκεί, ύστερα από βροχή, για να μαζέψουμε σαλιγκάρια, ή άλλες φορές για να πάρουμε αυγά από φωλιές πέρδικας, βλέπαμε τα ερείπια των σπιτιών και μάλιστα σ' ένα απ' αυτά βλέπαμε να είναι αναμμένο ένα καντηλάκι. Ίσως στο μέρος εκείνο να υπήρχε παλιότερα εκκλησία και κάποια γριούλα να το άκουσε από τους γονείς της ή τους παππούδες της και πήγαινε και το άναβε. Οι κάτοικοι εγκατέλειψαν το παλιό χωριό κι εγκαταστάθηκαν χαμηλότερα εκεί που βρίσκεται σήμερα το χωριό. Δεν κατέβηκαν όμως στην παραλία από το φόβο των πειρατών. Επειδή η Καλλιράχη δεν είχε νερό, όπως είχαν τ' άλλα χωριά, αποφάσισαν να κάμουν ένα υδραγωγείο και να φέρουν στο χωριό νερό από ένα μακρινό μέρος που το έλεγαν «Ποταμού». Για την πραγματοποίηση του έργου αποφασίστηκε να συσταθεί επιτροπή και να σταλεί στο Μεχμέτ Αλή για να του ζητήσει τη βοήθειά του. Στην επιτροπή συμμετείχε και ο γέρο Ιάκωβος, που ήταν συνο-

μήλικος του Μεχμέτ Αλή. Όταν η επιτροπή έφτασε στην Αίγυπτο και παρουσιάστηκε στο Μεχμέτ Αλή, ο τελευταίος, όταν είδε το γέρο Ιάκωβο, του είπε: «θυμάσαι, όταν παίζαμε το χλώρη και ξέρη και είτε κέρδιζα είτε έχανα πάντα το τουρκάκι καβαλούσατε; Η επιτροπή, όταν άκουσε αυτά, φοβήθηκε μήπως τους τιμωρήσει. Ο Μεχμέτ Αλής όμως έδωσε εντολή να τους περιποιηθούν και να τους εφοδιάσουν μ' όλα τ' απαραίτητα για την κατασκευή του έργου. Δεν ξέρω μόνο αν τους έδωσε χρήματα. Ο γέρο Ιάκωβος κατόρθωσε τελικά να μεταφέρει το νερό κι έδωσε ένα μάθημα σε κάποιον που ειρωνεύθηκε την όλη προσπάθειά του, που τη θεωρούσε ακατόρθωτη. Όλ' αυτά τ' άκουσα από τον πατέρα μου που καταγόταν από το γέρο Ιάκωβο. Το επώνυμό μας αρχικά ήταν Ιακώβου.

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΑ ΔΕΝΤΡΑ

1) **Οικογένεια Μαρκιανού.** Γενάρχης της οικογένειας αυτής είναι ο Κυριάκος Μαρκιανός που ήρθε στη Θάσο, παντρεύτηκε τη Μαρία Βασιλάκη κι εγκαταστάθηκε μόνιμα στο Θεολόγο. Δεν ξέρουμε από πού ήρθε ούτε πότε ήρθε. Ο γάμος του θα πρέπει να έγινε στα μέσα του περασμένου αιώνα. απέκτησε πέντε παιδιά, ήτοι το Γιάννη (1853-1935), το Μιχάλη, τον Κώστα, την Ελένη που παντρεύτηκε το Γεώργιο Βαρδαβούλια και τη Λασκαρίνα που παντρεύτηκε τον Ιωάννη Αναστασιάδη.

Ο Γιάννης Μαρκιανός απέκτησε τον Κυριάκο (1882-1958), το Γεωργάκη, το Μιχάλη, το Βασίλη και τη Μαρία, που παντρεύτηκε το Νικόλαο Χιόννη. Παιδιά του Κυριάκου είναι ο Γιάννης, ο Νίκος, ο Βασίλης, ο Γεωργάκης, η Σουλβανή, που παντρεύτηκε το Γεώργιο Ρίζο, και η Μαρίκα, που παντρεύτηκε το Βασίλειο Γερακούδη. Παιδιά του Γεωργάκη είναι ο Γιάννης και ο Γρηγόρης. Ο Μιχάλης δεν απέκτησε παιδί και υιοθέτησε. Ο Βασίλης σκοτώθηκε κατά την υποχώρηση της Μικράς Ασίας και η Μαρία Νικολάου Χιόννη απέκτησε το Γεώργιο Ν. Χιόννη και Καλλιόπη Κίγκα.

Παιδιά του Μιχάλη Μαρκιανού ήταν ο Κυριάκος, που γεννήθηκε το 1894 και σκοτώθηκε το 1904 πέφτοντας από σκαμνιά, ο Σωτήριος, που γεννήθηκε το 1896 και ζει ακόμα, ο Μαρκιανός Μαρκιανού (1901-1977), ο Κυριάκος (1904-1968) και η Μαρία, που παντρεύτηκε το Γεώργιο Π. Κουκούδη. Γυναίκα του Μιχάλη Μαρκιανού ήταν η Παναγιώτα Ρούσου που την πρόλαβα, γιατί πέθανε σε μεγάλη ηλικία. Παιδιά του Σωτήρη είναι ο Μιχάλης, η Τούλα και η Μαρίκα του Μαρκιανού, η Παναγιώτα, η Άννα και η Αλίκη του Κυριάκου ο Γεώργιος, ο Μιχάλης και ο Ιωάννης και της Μαρίας ο Παράσχος, ο Μιχάλης και η Κατίνα.

Παιδιά του Κώστα Μαρκιανού, που πέθανε το 1923, ήταν ο Κυριάκος, που σκοτώθηκε πέφτοντας από κλιβανή, ο Ιωάννης (1897-1963), η Μαρία, η Ελένη (1904-), που παντρεύτηκε το Γεώργιο Χαλδέζο, η Κατίνα και η Ευανθία, που παντρεύτηκε το Γρηγόριο Μαλλιαρό. Παιδιά του Ιωάννη είναι ο Κώστας, ο Σταμάτης και ο Νίκος, ενώ της Ελένης ο Πάνος Χαλδέζος και η Άννα Μακεδονοπούλου. Η Μαρία και η Ευανθία δεν απέκτησαν παιδιά, ενώ η Κατίνα πέθανε νέα αφήνοντας μία κόρη, τη Δέσποινα.

Η Ελένη, που παντρεύτηκε το Γεώργιο Βαρδαβούλια, απέκτησε τον Ιωάννη, το Νίκο, το Μιχάλη και τη Μαρία του Παπαβασίλη. Παιδιά του Νίκου είναι ο νονός μου Γεώργιος, η Σταυρούλα και η Ελένη.

Η Λασκαρίνα, που παντρεύτηκε το Γιάννη Αναστασιάδη, απέκτησε κατά χρονολογική σειρά τη Μαρία, που παντρεύτηκε τον Κώστα Καζαντζή, τη Βενετία (1880-1973), που παντρεύτηκε το 1902 τον παππού μου Κων/νο Χιόνη, τον Αναστάσιο, τον Κυριάκο και το Γεώργιο. Παιδιά της Μαρίας είναι η Ρήνα Θεμελή και ο Ιωάννης Καζαντζής, που ζουν, της Βενετίας ο Γεώργιος (1904-1969) και ο Ιωάννης (1906-1971), του Κυριάκου ο Ιωάννης και του Γεωργίου ο Ιωάννης, ο Τάσος, η Μαρίκα και η Ρούλα. Ο Αναστάσιος είχε μείνει ανύπανδρος.

2) Οικογένεια Παπαοικονόμου. Γενάρχης της οικογένειας αυτής είναι ο Παπαοικονόμου, που υπήρξε ένας από τους συνεργάτες του Χατζηγιώργη Μεταξά στην επανάσταση του 1821 στη Θάσο. Παιδιά του ήταν ο Βασιλικός Παπαοικονόμου, ο Ιωάννης Παπαοικονόμου, ο Κώστας Οικονόμου (Κωνσταντάρης), ο Παπαοικονόμος και οι αδελφές που ξεχάστηκαν τα ονόματά τους.

Παιδιά του Βασιλικού Παπαοικονόμου ήταν ο γνωστός πρακτικός ιατρός Νικόλαος Βασιλείου, που πέθανε το 1911, ο Κων/νος Βασιλείου, η Μαρούδα Μουσά, η Αννούδα Μήρτσου, η Καρουφλούδα Πέτκου και ο Σταυρόπουλος Παπαοικονόμου, που άλλαξε το επίθετό του σε Σταυροπούλου. Γιος του Νικολάου Βασιλείου ήταν ο Βασίλειος Βασιλείου, που πέθανε σε ηλικία 37 ετών (1874-1911), πατέρας του γνωστού δικηγόρου Νικολάου Βασιλικού, ο Κωστής Βασιλικός, ενώ τελευταίος γιος του Νικολάου Βασιλείου ήταν ο γνωστός ιατρός Γεώργιος Βασιλικός, ο οποίος και μας έδωσε τα στοιχεία αυτά προ δεκαπενταετίας. Παιδιά του Σταυρόπουλου Σταυροπούλου ήταν ο Βασίλειος και η Κατίνα, που παντρεύτηκε τον Αλέξη Καρούσο. Ο Βασίλειος απέκτησε τη Μαρίκα (1914-1967), το Σταύρο και τον Κώστα. Παιδιά της Μαρίκας, που παντρεύτηκε τον Κων/νο Ιωάννου, είναι η Βαγγελιώ, ο Βασίλειος, η Ελένη, η Κλειώ και ο Βαγγέλης.

Παιδιά του Ιωάννη Παπαοικονόμου ήταν η Θωμά, που παντρεύτηκε

τον Αναστάσιο Σταματέκο, και ο Σωτήρης Οικονόμου, που απέκτησε δύο παιδιά, ήτοι τον ταγματάρχη Ιωάννη Οικονόμου και το Γεώργιο Οικονόμου.

Παιδιά του Κώστα Οικονόμου (Κωνσταντάρα) ήταν ο Γεώργιος, που απέκτησε το Βασίλειο και το Νικόλαο Οικονόμου, ο Αριστοτέλης, που απέκτησε τον Κώστα, ο Νικόλας, που απέκτησε τη Λασκαρίνα και παντρεύτηκε το Σκαρλάτο Μάνθο, και η Ελένη Νικολή.

Παιδιά του Παπαοικονόμου ήταν ο Νικόλαος και ο Βασίλειος. Ο Νικόλαος απέκτησε το Σταμάτιο, το Σταύρο και τη Δέσποινα, που παντρεύτηκε το Γεώργιο Ρεϊζή. Ο Βασίλειος απέκτησε το Γεώργιο, τον Ιωάννη, γνωστό ως Γιαννούδη, και τη Δέσποινα, που παντρεύτηκε το Ζωγράφο.

3) Οικογένεια Χατζηκωνσταντίνου. Το πρώτο γνωστό μέλος της οικογένειας αυτής είναι ο Ιωάννης, που πρέπει να πέθανε νέος, γιατί η γυναίκα του Μαρία υπογράφει σε δικαιοπρακτικά έγγραφα. Το γεγονός ότι ένας από τους γιους του ονομάζεται Ιωάννης συνηγορεί στην άποψη αυτή. Στα από 22-9-1886 και 5-1-1899 έγγραφα αναφέρονται τρία παιδιά του, πράγμα που σημαίνει ότι είχε τουλάχιστον τρία αγόρια ήτοι το Γεώργιο, το Νικόλαο και τον Ιωάννη. Παιδιά του Γεωργίου ήταν η Ελένη, που παντρεύτηκε το Σταυρόπουλο Σταυροπούλου, όπως αναφέραμε παραπάνω, τη Λασκαρίνα, που παντρεύτηκε τον Αναστάσιο Κεκέ, τον παππού μου Κων/νο Χατζηκωνσταντίνου (Χιόνη) (1878-1951), το Νικόλαο, που πέθανε νέος, και τη Σωτήρω, που παντρεύτηκε το Μιχαήλ Κατσαρό.

Δεν έμαθα ποια παιδιά είχε ο Νικόλαος Ι. Χατζηκωνσταντίνου. Τα παιδιά όμως του Ιωάννη ήταν η Βενετία Κοτοπούλη, ο Νικόλαος Χούσος, ο Γεώργιος Χούσος, ο Κων/νος Χούσος και ο Μήτσος Χούσος, που απέκτησε το Νικόλαο, το Γεώργιο, το Κων/νο και την Ελένη Κλεφτούδη.

Το αρχικό επίθετο Χατζηκωνσταντίνου, που ήταν της οικογένειάς μου, αντικαταστάθηκε με το παρατσούκλι Χιόνης, που είχε επικρατήσει, όταν συντάχτηκαν τα δημοτολόγια του 1914. Ο προσπάππος μου, επειδή είχε μια άσπρη γελάδα σαν το χιόνι, τον ονόμασαν Χιόνη, ενώ τον αδελφό του, επειδή επαναλάμβανε τη φράση ότι κάθε άνθρωπος πρέπει να έχει χου, τον ονόμασαν Χούσο.

4) Οικογένεια Ρήγα. Οι πρώτοι της οικογένειας που αναφέρονται είναι τ' αδέρφια Γρηγόρης και Μιχάλης. Διέμεναν στο Γαλατά της Κωνσταντινούπολης και ασκούσαν το επάγγελμα του ράφτη. Όταν ξέσπασε η επανάσταση κι άρχισαν οι σφαγές της Πόλης, κατόρθωσαν να διαφύγουν και να φθάσουν στη Θάσο, όπου ο Γρηγόρης παντρεύτηκε στο Κάστρο με την Ελενούδα. Γρήγορα όμως εγκατέλειψαν τη Θάσο για να εγκατασταθούν ως ραφτάδες

Φωτογραφία τραβηγμένη το 1908. Εικονίζονται ο Γρηγόριος Ρήγας, η γυναίκα του Ελένη και τα πρώτα πέντε παιδιά τους Θαλασσινή, Βενετία, Ρήγας, Ιφιγένεια και Γιώργος.
(Η φωτογραφία βρίσκεται στην κατοχή της κ. Θαλασσινής Δαλγιαννάκη)

στην αυλή του χεδίβη της Αιγύπτου Μεχμέτ Αλή. Εκεί ο Γρηγόρης απέκτησε παιδί, που ονομάστηκε Ρήγας, γιατί γεννήθηκε στο παλάτι. Κατά τη Θαλασσινή Δαλγιαννάκη, ο Γρηγόρης ήταν μέλος της Φιλικής Εταιρείας, γι' αυτό και πιάστηκε με τη γυναίκα του στο παλάτι του Χεδίβη και θανατώθηκαν. Ο Μιχάλης, όταν πληροφορήθηκε το γεγονός, αμέσως άρπαξε τον ανηψιό του Ρήγα και διέφυγε πάλι στη Θάσο. Δεν μπόρεσα βέβαια να ελέγξω αν η πληροφορία είναι ακριβής ή αν μπερδεύεται μ' άλλα γεγονότα που προκαλούν αυτή τη σύγχυση. Γεγονός είναι ότι ο Ρήγας Ρήγα διαμένει αργότερα στο Θεολόγο, όπου εγκαταστάθηκε με τη γυναίκα του Θαλασσινή Λισκού, η οποία πέθανε πολύ νέα. Η μεγαλύτερη κόρη του Σμαρώ παντρεύτηκε το Γεώργιο Γεωργιάδη, ενώ η μικρότερη κάηκε στο σπίτι του, όταν έλειπε. Ο γιος του Γρηγόριος (1862-1935) παντρεύτηκε την Ελένη (1875-1966), κόρη του Αγοραστού Βαμβακά. Απέκτησε οκτώ παιδιά: 1) τη Θαλασσινή, που πέθανε όταν ήταν αρραβωνιασμένη με τον Ιωάννη Ανδρώνη, 2) τη Βενετία, 3) το Ρήγα, 4) την Ιφιγένεια, 5) το Γεώργιο, 6) την Εριφύλλη Χατζηγιάννη, 7) τη Χρυσούλα Γεωργάκη Μαρκιανού και 8) τη Θαλασσινή Κων/νου Δαλγιαννάκη. Οι πέντε πρώτοι, που εικονίζονται στη φωτογραφία του 1908, πέθαναν νέοι, ενώ οι υπόλοιποι τρεις, που ζουν σήμερα, γεννήθηκαν μετά το 1912. Ο Γρηγόριος Ρήγας πέθανε το 1935. Διετέλεσε χρόνια δημογέροντας και πρώτος πρόεδρος Άνω Θεολόγου μετά την απελευθέρωση.

5) **Οικογένεια Κόρδα.** Καταγόταν από το Επταχώριο Πενταλόφου της Ηπείρου. Ο πρώτος γνωστός της οικογένειας αυτής ήταν ο Γιάννης Κόρδας, που έκτισε την εκκλησία της Αγίας Παρασκευής στο Θεολόγο κατά το έτος 1867. Υπήρχαν τότε στη Θάσο κι άλλες μαστοράντζες που καταγόταν από το Επταχώριο του Πενταλόφου. Ο Γιάννης Κόρδας είχε γοητευθεί τόσο από τη Θάσο ώστε έλεγε στο γιο του ότι δεν είχε συναντήσει άλλο μέρος πιο ήσυχο κι ελεύθερο. Παιδιά του Γιάννη Κόρδα ήταν ο Κώστας, ο Γεώργιος και δύο κόρες. Η μία από τις κόρες του παντρεύτηκε τον αρχιτέκτονα Γιαννούλη, που είχε κτίσει το ρωσικό σεράι στις Καρυές. Κόρη του Γιαννούλη παντρεύτηκε το Δήμου, που ο γιος του διετέλεσε δ/ντής Γεωργίας της Νομαρχίας Καβάλας. Ο Κώστας Κόρδας με την ίδια μαστοράντζα ανήγειρε το κτήριο που στεγάζει σήμερα το Πρωτοδικείο Καβάλας. Έκτισε ακόμα άλλα δύο οικήματα στην Καβάλα. Το ένα εστέγαζε την άλλοτε κλινική Αστεριάδη και το άλλο το Α' αστυνομικό τμήμα. Από την Καβάλα μετέβησαν στο Θεολόγο, όπου έκτισαν το κονάκι (1898-1901), που κάηκε αργότερα. Στο Θεολόγο εγκαταστάθηκε μόνιμα ο Κώστας Κόρδας και παντρεύτηκε τη Λασκαρίνα Νικολάου Παπουτσή, που καταγόταν από τη Ζαγορά του Βόλου. Απέκτησε τέσσερα παιδιά, το Νίκο, το Γεώργιο, την Άννα, που παντρεύτηκε το Μήτσο Χατζούδη, και τη Λασκαρούδα.

6) **Οικογένεια Κεκέ.** Ο πρώτος που αναφέρεται από την οικογένεια αυτή είναι ο Κώστας Οικονόμου, που καταγόταν από το Σέπερ της Ηπείρου. Εγκαταστάθηκε στο Θεολόγο γύρω στα 1854. Αρχικά ήταν υπηρέτης αλλ' αργότερα έγινε κτηματίας. Επειδή ήταν κεκές, τον επονόμασαν Κεκέ. Γιος του ήταν ο Αναστάσιος, που παντρεύτηκε το 1890 και πήρε την κόρη του Φαρμάκη από τα Λιμενάρια. Ξαναπαντρεύτηκε το 1897 τη Λασκαρίνα Χατζηκωνσταντίνου, αδελφή του παππού μου, κι απέκτησε έξι παιδιά: 1) τον Κώστα (1898-1977), 2) το Γεώργιο (1901-1984), 3) το Βασίλειο (1904-), 4) την Κρυσταλία (1900-), 5) τη Βέτα (1912-) και 6) τη Μαρίκα (1914-).

ΠΑΤΕΡ ΓΥΜΝΑΣΙΟΣ ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ

Ένας άσημος καλόγηρος απέκτησε το καλοκαίρι του 1930 πανελλήνια φήμη. Για ένα ολόκληρο χρόνο απασχόλησε την κοινή γνώμη με τα καθημερινά πρωτοσέλιδα άρθρα που αφιέρωναν οι ελληνικές και ξένες εφημερίδες. Συνήγειρε τόσο τα πλήθη ώστε σε κάθε εμφάνισή του χιλιάδες άνθρωποι κατέκλυζαν πλατείες και δρόμους. Ο θρύλος που δημιουργήθηκε γύρω από τ' όνομά του δεν έχει προηγούμενο. Άλλοι τον παρουσίαζαν ως φακίρη και θαυματουργό και άλλοι ως μεγάλο θεραπευτή. Ο κόσμος τον λάτρευε και οι άρρωστοι έψαχναν για να τον βρουν και να τους θεραπεύσει, όταν πλέον άρχισαν οι διώξεις εναντίον του. Βιογραφία του θα δημοσιεύσουμε στον επόμενο τόμο. Τώρα μόνο παραθέτουμε το πρώτο άρθρο που δημοσιεύτηκε στην εφημ. «Κήρυξ» της Καβάλας, αριθ. φ. 11349/11-7-1930. Η εφημερίδα είχε πάρει θέση ενάντια στον καλόγηρο αλλ' εξαναγκάστηκε ν' αλλάξει στάση, όταν μειώθηκε η κυκλοφορία της.

Εδώ και μερικές μέρες κυκλοφόρησε η φήμη ότι σ' ένα χωριό της Θάσου—στο Θεολόγο—βρίσκεται κάποιος Αγιορείτης καλόγηρος που κάνει θαύματα. Θεραπεύει πάσαν νόσον και πάσαν.... Μερικά παραδείγματα αρρώστων, που έπασχον από χρόνια και ανίατα νοσήματα και είδαν την υγεία τους τώρα με τα συνταγοβότανα του μυστηριώδους ρασοφόρου, ήρκεσαν να γεννηθεί ένας θρύλος γύρω από τον Αγιορείτην μοναχόν. Και όμως οι άρρωστοι—κουτσοί, στραβοί, κωφάλαλοι, λεπροί, παράλυτοι—έσπευσαν στη Θάσο να επικαλεσθούν τα ιάματα του μυστηριώδους και «θαυματοποιού» καλογήρου, μια και εις μάτην κατέφυγον έως τώρα στα φώτα της επιστήμης.

Αλλά μετά Χριστόν ουδείς προφήτης. Κατά συνέπειαν και ουδείς θαυματοποιός. Η αστυνομία συνέλαβε τον καλόγηρον, του απήγγειλε κατηγορίαν επί αγυρτεία και προχθές τον μετήγαγε και τον παρέπεμψε στον κ. Εισαγγελέα.

Σε κατηγορούν επί αγυρτεία, του είπε ο κ. Εισαγγελεύς. Τι απολογείσαι; Δεν ξέρω τι θα πει αγυρτεία απήντησε ο Αγιορείτης καλόγηρος. Είναι αλήθεια ότι δεν έχω δίπλωμα ιατρού, ούτε ξέρω καν γράμματα, αλλά μπορώ να γιατρεύω πολλές αρρώστιες. Όσοι έρχονται σε μένα βρίσκουν την υγεία

τους. Χρήματα δεν τους παίρνω. Επομένως δεν εκμεταλλεύομαι κανένα. Μπορώ ν' αρνηθώ τις υπηρεσίες μου σ' ένα άνθρωπο που πάσχει, ενώ είμαι σε θέση να τον κάμω καλά; Ο κ. Εισαγγελεύς σκέφθηκε κατά τον νόμον και τον άφησε ελεύθερον. Βρήκε από την εξέταση της δικογραφίας ότι δεν υπάρχει λόγος να τον προφυλακίσει. Αλλ' όταν ο καλόγηρος βγήκε στο διάδρομο, έσκυψε και είπε κρυφά στο αυτί του αστυνομικού οργάνου που τον συνόδευε: —Πήγαινε και πες στον κ. Εισαγγελέα ότι πάσχει από άσθμα. Αν θέλει, τον κάνω καλά.

Εκατό και πλέον φιλόξενα σπίτια άνοιξαν τις πόρτες των στην Καβάλα να δεχθούν και να φιλοξενήσουν τον «θαυματοποιόν» καλόγηρο. Αλλ' ο πρόεδρος της κοινότητος Θεολόγου Θάσου κ. Κοντός τον βαστά γερά από το ρασομάνικο. Δεν τον αφήνει να κάνει βήμα χωρίς την άδειά του. Ο πρόεδρος απαντά σ' όσους τον ερωτούν. Είναι δικός μας, της Κοινότητος. Ημείς τον συντηρούμε και τον περιποιούμεθα. Δεν τον αφήνουμε να μας τον πάρουν άλλοι. Ο αφελής κοινοτάρχης δεν έχει άδικο. Κρίνει εξ ιδίων τους άλλους. Γιατί ο μυστηριώδης καλόγηρος έμεινε ένα και πλέον χρόνο στην Ποταμιά της Θάσου. Εκεί ο πρόεδρος της κοινότητος και οι λοιποί κάτοικοι του χωριού τον κρατούσαν και τους εθεράπευε τις αρρώστιες, χωρίς να το λένε ούτε τον παπά. Οι Θεολογίτες τον ανεκάλυψαν και τον απήγαγαν στην Κοινότητά τους. Το διέδωσαν παντού. Τώρα μετανοούν, γιατί φοβούνται μήπως τον χάσουν. Και όρισαν κουστωδία να τον συνοδεύει παντού και να τον περιφρουρεί.

Με την άδεια του προέδρου της κοινότητος Θεολόγου κ. Κοντού ο καλόγηρος κατέλυσε στο αρχοντικό σπίτι του κ. Στωΐδη, πίσω από την εκκλησία του Αγίου Παύλου. Πού όμως νάβρει ησυχία. Η φήμη άνοιξε τα πτερά της και πέταξε παντού σ' όλη την πόλη. Και άρχισαν να καταφθάνουν ομαδικώς αρρώστοι, επικαλούμενοι την επέμβασή του για να βρουν την υγείά τους. Στους αρρώστους προσετέθησαν και οι περίεργοι κι έτσι μέρα νύχτα παρετηρήθη μέγας και πρωτοφανής συνωστισμός έξω από το σπίτι του κ. Στωΐδου. Προς στιγμήν ηπειλήθη διασάλευσις της τάξεως. Και κατέφθασε αστυνομική δύναμις να προλάβει παν απευκταίον. Τα αυτοκίνητα πηγαινοήρχοντο κι αυτά και σχημάτιζαν ουρά πίσω από την εκκλησία του Αγίου Παύλου. Άλλα έφεραν αρρώστους και άλλα ήρχοντο να πάρουν τον καλόγηρο και να τον οδηγήσουν στα σπίτια άλλων αρρώστων. Και μπρος στην πρωτοφανή αυτή κοσμοσυρροή δεν μπορούσε να τηρηθεί καμιά τάξις και καμιά σειρά. Έπρεπε να έχει τα «μέσα» κανείς να επισκεφθεί τον καλόγηρο. Αλλά ένας δημοσιογράφος έχει παντού τα μέσα. Οι πόρτες του ανοίγονται ελεύθερα και όταν πρόκειται ακόμα να εκβιάσει, να υβρίσει εκ των υστέρων εκείνους που ευγενέστατα τον δέχονται και τον φιλοξενούν.

Εισερχόμεθα στο σπίτι του κ. Στωΐδου. Αλλ' οποία έκπληξις!

Αν έρχεσθε ως δημοσιογράφος για να ιδείτε και να γράψετε για τον καλόγηρο, μου λένε, δεν θα γίνετε δεκτός.

Έρχομαι ως άρρωστος τους απαντώ.

Τότε, ορίστε, περάστε. Και αρχίζει η ανάκρισις. Όχι από τον καλόγηρο, αλλ' από την κουστωδιά του.

Και από τι πάσχετε; Αλήθεια, αυτό δεν το σκέφθηκα. Απ' όποια αρρώστια μας έρθει στο νου. Μια τρίχα από τα μαλλιά του κεφαλιού μου, που είχε πέσει μπρος στο σακάκι μου, με βγάζει από το αδιέξοδο.

Πάσχω από τριχόπτωση παρετήρησα.

Μη στενοχωρείσθε, μου απαντούν. Έννοια σας. Ο καλόγηρος θα σας κάνει καλά.

Μέσα στο σαλόνι κόσμος. Στην κρεβατοκάμαρα κόσμος. Στο δωμάτιο των παιδιών κόσμος. Στην κουζίνα κόσμος. Στο υπόγειο κόσμος. Στον κήπο κόσμος. Στον εξώστη κόσμος. Παντού κόσμος. Και τι κόσμος; Άνδρες γεροί, ανδρούκλες μέχρι εκεί πάνω. Δεν έχει να κάνει όμως. Έχουν κι αυτοί τον πόνο τους. Άνδρες κίτρινοι και χλωμοί, που μοιάζουν σαν να κτυπούν με το ένα χέρι την πόρτα του κάτω κόσμου και με τ' άλλο ν' αποχαιρετούν τα εγκόσμια. Γυναίκες παχύσαρκες σαν καλοθρεμμένες νταντάδες. Δεν έχει να κάνει όμως. Έχουν κι αυτές τον πόνο τους. Γυναίκες αδύνατες και χλωμές σαν κίτρινες στέκες του μπιλιάρδου. Παιδάκια μικρά και μεγάλα, συνοδευμένα από τους γονείς των. Κι ένας γέρος. Τι ζητεί αυτός, ηρώτησα. Από τι πάσχει; Από τίποτε, μου απαντούν. Θέλει να ξαναγίνει νέος. Και επειδή η εγχείρησις της μεταμοσχεύσεως, κατά την μέθοδο του Βορονάφ, στοιχίζει ακριβά, ο καλόγηρος δε θεραπεύει πάσαν νόσον και πάσαν....δωρεάν, ήρθε να του ζητήσει την επέμβαση να ξαναγίνει νέος...

Στο βάθος του σαλονιού μια κυρία. Την διακρίνει η συστολή και είναι αμίλητη. Όπως μ' επληροφόρησαν, θέλει να συμβουλευθεί τον καλόγηρο τι πρέπει να κάνει για να γίνει...μητέρα. Μια άλλη κυρία αντίκρυ, χαριέστατη αυτή, θέλει να συμβουλευθεί τον καλόγηρο τι πρέπει να κάνει για να μη γίνει...μητέρα. Αυτή είναι η αντίθεσις μου λένε. Γιατί; Ας συμβουλευθεί η μια την άλλη και το ζήτημα λύεται. Δεν υπάρχει λόγος να επέμβει ο καλόγηρος... Όλος αυτός ο κόσμος περιμένει μέσα. Έξω το πλήθος ορύεται και θέλει να μπει μέσα. Αλλ' ο καλόγηρος ούτε μέσα είναι, ούτε απέξω φαίνεται να καταφθάνει. Πέρασαν 3 ολόκληρες ώρες που τον περιμένουν. Τον έχουν πάρει από το πρωί μ' ένα αυτοκίνητο και επισκέπτεται διαφόρους αρρώστους στα σπίτια τους. Το πλήθος δεν πιστεύει και διαμαρτύρεται. Αλλά σε λίγο, το μεσημέρι, ο καλόγηρος καταφθάνει. Η ασκητική μορφή του προκαλεί τη συμπάθεια όλων. Και μόνον που δεν τον χειροκροτούν. Η κουστωδιά τρέχει να τον βοηθήσει ν' ανεβεί τη σκάλα. Είναι εξηντλημένος από την κούραση. Αι δυ-

νάμεις του τον έχουν εγκαταλείψει. Το πλήθος ωστόσο συνωθείται κοντά του. Μια φωνή ακούεται από τον εξώστη: Ο καλόγηρος είναι κουρασμένος. Δε θα δεχθεί κανέναν. Θα γευματίσει και θ' αναχωρήσει για τη Θάσο.

ΔΥΟ ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΣΤΑ ΛΙΜΕΝΑΡΙΑ

Ο κ. Νικόλαος Κοντογεωργίου, από τα Λιμενάρια, εντόπισε σε χέρια ιδιωτών αρκετά έγγραφα, που μερικά παρουσιάζουν ενδιαφέρον. Από τα έγγραφα αυτά αναφέρουμε τα εξής:

1) Επιστολή που στέλνει ο Αντώνης Κρητικός το 1912 σε κάποιο εξάδελφό του και του διηγείται το ιστορικό της κατάληψης του νησιού. Όπως αναφέρεται στην επιστολή που βρίσκεται φωτοτυπημένη στα χέρια μας αλλά δε διαβάζεται σε μερικά σημεία της, είχαν πλησιάσει τα Λιμενάρια τ' αντιτορπιλικά «Λόγχη» και «Θύελλα» και κάποιος Κώστας, που νόμισε ότι ήλθαν για να καταλάβουν τα Λιμενάρια, έσυρε το περίστροφό του και έριξε 3 σφαίρες αλλά τα πλοία αναχώρησαν προς τ' Άγιον Όρος κι από κει προς τα Δαρδανέλλια και οι Τούρκοι συνέλαβαν τον Κώστα και τον μετέφεραν στο Λιμένα. Δυο μέρες όμως αργότερα ήλθαν τα θωρηκτά «Σπέτσες» και «Υδρα», καθώς και τα δύο αντιτορπιλικά «Λόγχη» και «Θύελλα» και κατέλαβαν τη Θάσο. Ο επιστολογράφος αναγγέλλει ότι πρόκειται να υπηρετήσουν όλοι όσοι είναι 21 ετών στο ναυτικό.

2) Πρόσκληση που γίνεται στις 27-5-1884 από τους Γεώργιο Γιαννάκη, Ιωάννη Γεωργίου και Νικόλαο Γιαννούδη στο Λορέντζο Μεταξά για να παραστεί στην ώθηση του πλοίου τους που κατασκευάστηκε στη Σκάλα Κάστρου (Λιμενάρια). Το έγγραφο επιβεβαιώνει τη σχετική εργασία του κ. Δ. Τσιμπουκλή, που δημοσιεύεται στον παρόντα τόμο.

3) Έγγραφο που στέλνει στις 20-7-1903 η μουχταροδημογεροντία Κάστρου στη μονή Κουτλουμουσίου για να της ζητήσει την οικονομική ενίσχυσή της που θα συμβάλει στην αποπεράτωση του έργου της ύδρευσης στη Μέση. Ως αντιπρόσωποι της Κοινότητας στάλθηκαν ο Γεώργιος Λορέντζος και ο Δημήτριος Σγουρίδης.

4) Τρεις λόγοι που εκφώνησε ο Κ. Σ. Λαμπίρης για τους Θάσιους εθελοντές που πέρασαν από τα Λιμενάρια τις παραμονές του ελληνοβουλγαρικού πολέμου του 1913 μ' αρχηγό το Γεώργιο Χατζηγούση, για την πρώτη επέτειο της απελευθέρωσης της Θάσου, που γιορτάστηκε στα Λιμενάρια στις 18-10-1913, καθώς και για την επέτειο της υπογραφής της συνθήκης που μεγάλωνε η Ελλάδα και που εκφωνήθηκε στις 2-8-1920 στην πλατεία των

Πέρις Περικλέους Μεταξά ! Εν Λαύδα.

Ἰσοχρόνῳ αὐτῶν μετὰ δὲ θάνατον καὶ ἐργασίᾳ
 Σωκράτους γενέσθαι τὴν δόξαν τοῦ νεοκατασκευασθέντος
 πλοίου τοῦ ὑποπλοίου ἐν τῷ δασκάλῳ, καὶ ἐργασίᾳ
 οὗτοι ἐν τῷ πλοίῳ ἐν τῷ δασκάλῳ, καὶ ἐργασίᾳ
 ἐν τῷ πλοίῳ τοῦ ὑποπλοίου καὶ ἐργασίᾳ
 ἐν τῷ πλοίῳ τοῦ ὑποπλοίου καὶ ἐργασίᾳ

Καὶ ἐργασίᾳ
 ἐν τῷ πλοίῳ τοῦ ὑποπλοίου

Ὁ δὲ πλοῖον
 Σωκράτους
 Ἰσοχρόνῳ
 Μεταξά

Ἡ πρόσκληση που γίνεται το 1884 ἀπὸ τοὺς ιδιοκτῆτες τοῦ πλοίου γιὰ νὰ παραστῇ ὁ Λορέντζος Μεταξάς στὴν ὥθηση τοῦ νεοκατασκευασθέντος πλοίου τοῦ. (Απὸ φωτοαντίγραφο που μας παραχώρησε ὁ κ. Ν. Κοντογεωργίου).

Λιμεναρίων. Τὰ τελευταῖα αὐτὰ ἐγγράφα καὶ μερικὰ ἄλλα, καθὼς καὶ 2 φωτογραφίες, πρόκειται νὰ δημοσιευθοῦν στὸν ἐπόμενο τόμο.

Για τὴν κατάληψη τῶν Λιμεναρίων προφορικές μαρτυρίες που συνέλεξε ὁ κ. Ν. Κοντογεωργίου αναφέρουν ὅτι ὁ καπετάν Δημήτρης Παπαβασιλείου πλησίασε στο πέλαγος τὸν ἐλληνικὸ στόλο καὶ τὸν πληροφόρησε ὅτι δὲν υπῆρχαν Τούρκοι στα Λιμενάρια παρὰ 4-5. Τὸ ἀντιτορπιλικὸ «Λόγχη» ὠδηγήθηκε τότε ἀπὸ τὸν Δ. Παπαβασιλείου στὴν Κληματσίδα καὶ ἀποβίβασε ἀγγιμα, που ἐγίνε δεκτὸ με μεγάλο ἐνθουσιασμὸ στα Λιμενάρια. Για τοὺς ἐλευθερωτὲς ἀπήγγειλαν ποιήματα ἡ Μόρφω Λισκού, που παντρεύτηκε μετέπειτα τὸ Στρατηγάκη, καὶ ἡ Φαῖδρα Παπαβασιλείου, κόρη τοῦ καπετάν Δημήτρη καὶ μετέπειτα σύζυγος τοῦ Νικολάου Τσίμπλιου.

Ὁ κ. Ν. Κοντογεωργίου ἀσχολήθηκε με δύο φημισμένους δασκάλους, τὸν Κυπάρισσο Γεωργιάδη καὶ τὸν Ἀναγνωστόπουλο, που δίδαξαν στα Λιμενάρια. Γι' αὐτοὺς τοὺς δύο συνέλεξε πληροφορίες καὶ μας γράφει: Ὁ Κυπάρισσος Γεωργιάδης καταγόταν ἀπὸ τὴν Μαρίες. Δίδαξε στὸν Πρίνο καὶ σ' ἄλλα χωριά τῆς Θάσου, καθὼς καὶ στα Λιμενάρια ἀπὸ τὸ 1919 ὡς τὸ 1925. Οἱ μαθητὲς τοῦ μιλοῦσαν με σεβασμὸ γι' αὐτόν, γιατί ἐμάθαν γράμματα που δε μάθαιναν οἱ μετέπειτα μαθητὲς τοῦ Γυμνασίου. Πολλὲς φορές δυσνόητες λέξεις που δὲν τις καταλάβαινα, μου τις ἐξηγοῦσαν οἱ παλιοὶ μαθητὲς τοῦ Γεωργιάδη. Παράλληλα με τὸ διδασκαλικὸ τοῦ ἐργο ἄσκησε καὶ καθήκοντα γραμματέα τῆς Κοινότητος, ἐνὺ παρέδιδε καὶ ιδιαίτερα σε μαθητὲς που εἶχαν ἀνάγκη. Πρὶν ἐγκαινισθῇ τὸ σχολεῖο τῶν Λιμεναρίων, οἱ μαθητὲς τῶν Κα-

λυβίων φοιτούσαν προηγούμενα στο γυναικωνίτη της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου.

Ένας άλλος εξαίρετος δάσκαλος που δίδαξε με τον Κυπάρισσο Γεωργιάδη κατά τα έτη 1924-25 στα Λιμενάρια ήταν και ο Αναγνωστόπουλος. Το πέραςμά του από τα Λιμενάρια έγινε κατά τύχη. Βγήκε στα Λιμενάρια για ν' αναπαυθεί, όταν ταξίδευε από Κωνσταντινούπολη για Καβάλα μαζί μ' άλλους. Γνωρίστηκε με τον τότε πρόεδρο της Κοινότητας Βασίλειο Τσιμπουκλή, ο οποίος εκτίμησε την αξία του και εισηγήθηκε στο κοινοτικό συμβούλιο να τον προσλάβουν ως κοινοτικό δάσκαλο, πράγμα που έγινε. Ήταν από τους παλιούς δάσκαλους του Φαναρίου και ποιητής. Όταν άκουσε το συνάδελφό του, διευθυντή, Κυπάρισσο Γεωργιάδη να ομιλεί για τους Τρεις Ιεράρχες ενθουσιάστηκε κι έγραψε τα παρακάτω δύο ποιήματα:

Διά τον Κυπάρισσον Γεωργιάδην 1924

Με γλώτταν χρυσορήμονα, καθώς του Χρυσοστόμου,
με λόγον καλλιλογικόν, μεθ' ύφους παναμώμου,
εξύμνησας τας αρετάς τας υψηλάς και θείας
των γεραρών Ιεραρχών, των της ορθοδοξίας.
Ην όντως γλαφυρότατον και άριστον εγκώμιον
προς τους Τρεις Ιεράρχας μας και όντως Χρυσοστόμειον.
Αλλ' όμως μη δυνάμενος αξίως ν' αποδώσω
την αληθή εικόνα σου φοβούμαι μη μειώσω.
Αυτή με στίχους πενιχρούς κι αναληθείς τοσούτω,
όταν αναλογίζομαι του λόγου σου τον πλούτο.
Ανδρίζου ουν και κραταιού, φίλε διευθυντά μας,
και δέξου τα ειλικρινή, συγχαρητήριά μας.

Τω όντι θείον χάρισμα είναι το τάλαντόν σου,
ενθουσιώδης ήκουσα τον πανηγυρικόν σου,
ενώνεις την ρητορικήν τέχνην και φαντασίαν
αυτόχρημα ποιητικήν, ην έχει ευγλωττίαν
περίκλειον ανάπτουσα τα πατριωτικά μας
και καίουσα βαθέως την καρδιά μας.
Μήπως δεν πω ειλικρινώς ότι οσάκις ομιλείς
ρήτωρ καθίστασαι δεινός;
Η μούσα μου ουδέποτε φιλεί την κολακείαν,
όταν αιδεί την αρετήν, χρήται την στιχουργίαν.

Έλλο ένα ποίημα του διδασκάλου Αναγνωστοπούλου, από το Φανάρι, έχει ως τίτλο: «Εις μάτην εμόχθησα».

Ματαίως προσεπάθησα βίον κλεινόν να ζήσω,
 η τύχη δεν ηθέλησε φήμην να αποκτήσω.
 Και έμειναν ανέκδοτα τόσα ποιήματά μου
 διδακτικά και ηθικά και πατριωτικά μου.
 Ο θάνατος των τέκνων μου κι αυτή η ιστορία
 θα πει ότι μοι έγινε μεγάλη αδικία.
 Κι αν σύντομα ο θάνατος επέλθει κι ο δικός μου,
 όλη η οικογένεια χάνεται εκ του κόσμου.
 Ουδείς εκ των εμών υιών επέζησε στο φως,
 καθώς ηλίου δύνοντος εκλείπει και το φως.
 Αν μ' αξιώσει ο Θεός όλα να τα εκδώσω,
 τον ηθικόν μου θησαυρόν και την περιγραφήν
 Μυριοφύτου έχουσιν του έπους την μορφήν,
 τοτ' εκ της λήθης της ψυχράς το όνομα θα σώσω.
 Θα είπουν δε επιεικώς πως ομολογουμένως
 ήτο φιλόπονος ανήρ και των ηθών διορθωτής.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ

Μια από τις ενδιαφέρουσες πνευματικές μορφές της Θάσου είναι και ο μηχανικός Γεώργιος Παπαευστρατίου. Γεννήθηκε στο Θεολόγο το έτος 1866. Ήταν το πρώτο από τα τρία παιδιά του παπά Ευστράτιου ή, όπως τον αποκαλούσαν οι συγχωριανοί του, Παπαστρατή. Ο παππούς του Θεόδωρος Σκαντζούλης ήταν πλοίαρχος σε ιστιοφόρο τρεχαντήρι μετά την ελληνική επανάσταση, ενώ ο πατέρας του Ευστράτιος Σκαντζούλης υπηρέτησε ως εφημέριος Άνω Θεολόγου πάνω από μισό αιώνα. Οι δύο αδελφές του παρέμειναν και παντρεύτηκαν στο Θεολόγο. Αυτές ήταν η Σωτηρία Μέτσικα και η Μαρία Κόνσουλα. Ο ίδιος ακολουθώντας το τουρκικό σύστημα παραμέρισε το αρχικό επίθετο της οικογένειάς του και καθιέρωσε το πατρώνυμο ως επιθετό του. Η ζωή του στο Θεολόγο μας είναι σχεδόν άγνωστη. Θα τελείωσε βέβαια την ελληνική σχολή Θεολόγου αλλά δεν ξέρουμε αν συνέχισε τις σπουδές του εκτός Θάσου. Από το δημοσιευμένο έργο του «ιστορία της νήσου Θάσου» διαπιστώνεται και η μόρφωσή του και η γλαφυρότητα του ύφους του. Είναι καλός χειριστής του λόγου αλλά στο έργο του παρεμβάλλει αρκετό γνωστό υλικό που είναι άσχετο με το θέμα που διαπραγματεύεται. Μετά τη σύλληψη των τεσσάρων Θασίων αντιπροσώπων, που έγινε από το Χουρσίτ στην Καλλιράχη, εξελέγη ως αντιπρόσωπος Θεολόγου σ' αντικατάσταση των συλληφθέντων. Η πληροφορία αυτή για τη συμμετοχή του στις εργασίες του νέου συμβουλίου,

που συνήλθε στην Καβάλα, προέρχεται από τον ίδιο, χωρίς να εξακριβώνεται από καμιά άλλη πηγή.

Στις αρχές του αιώνα μας τον συναντούμε ακόμα στο Θεολόγο και λέγεται ότι έφτιαξε ένα ανεμόμυλο μέσα στο ελαιόκτημά τους που βρίσκεται στη θέση «Μούτσου αλώνι» ή «Ρίζου Πεύκο», καθώς κι ένα κανόνι που το χρησιμοποιούσαν οι συγχωριανοί του για να ρίχνουν την ημέρα των Θεοφανείων. Εγκατέλειψε τη Θάσο κι εργάστηκε προσωρινά στα μεταλλεία του Λαυρίου. Εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Αλεξάνδρεια, όπου και παντρεύτηκε. Μετά το θάνατο του πατέρα του (1919), ήλθε το 1921 στη Θάσο κι επώλησε ένα μέρος από την πατρική του κληρονομία. Ένα απ' αυτά που πωλήθηκαν αγοράστηκε από τον παππού μου Κ. Χιόνη. Πρόκειται για το ελαιόκτημα που βρίσκεται στη θέση «Ρίζου Πεύκο». Το σχετικό ιδιωτικό πωλητήριο έγγραφο που συντάχτηκε το 1921 βρίσκεται στα χέρια μου. Ξαναήρθε στη Θάσο άλλες δύο φορές κι επώλησε και τα υπόλοιπα πατρικά του ακίνητα. Δεν απέκτησε παιδιά και ζούσε το 1945, όπως προκύπτει από γράμμα που έστειλε στην ανηψιά του Ελένη Σταυροπούλου, κόρη της αδελφής του Μαρίας. Πρέπει να πέθανε, όπως αναφέρουν οι συγγενείς του, γύρω στα 1949-50.

Δημοσίευσε το 1922 στην Αλεξάνδρεια την «ιστορία της νήσου Θάσου». Προανήγγειλε στο τέλος του ίδιου έργου ότι επρόκειτο να εκδώσει άλλα δύο έργα: 1) Τα μεταλλεία του Λαυρίου και 2) τα απομνημονεύματά του. Δε φαίνεται όμως να πραγματοποίησε τις δυο παραπάνω εκδόσεις του.

Η «ιστορία της νήσου Θάσου» περιέχει πλήθος ανακρίβειες. Δεν ελέγχει ούτε τις ημερομηνίες που αναφέρει ούτε το υλικό που παραθέτει. Γεγονότα που συνέβησαν το 1902 τα τοποθετεί το 1898, ενώ λανθασμένα μνημονεύει τ' όνομα του μητροπολίτη Μαρωνείας Κωνστάντιου (σ. 145). Μόνο αυτός αναφέρει ότι οι αντιπρόσωποι συνήλθαν αρχικά στην Καλλιράχη, ότι συνέχισαν στην Καβάλα και ακολούθησαν τα γεγονότα του Θεολόγου (σ. 146-150), ενώ οι εργασίες του Συμβουλίου της Καβάλας ήταν αποτέλεσμα των αιματηρών γεγονότων του 1902 (βλ. Φώτη Τριάρχη, Η αφήγηση του Θασίτη αγωνιστή Αναστάση Κουμτζέλη για την άγνωστη εξέγερση του 1902 στη Θάσο, «Η Καβάλα και η περιοχή της. Α' Τοπικό Συμπόσιο», Θεσ/νίκη 1980, σ. 445-469). Λανθασμένα αναφέρει ότι αυτός που σκοτώθηκε στο Θεολόγο ονομαζόταν Ιωάννης (σ. 149) και ότι σε ηλικία 11 ετών, ήτοι το 1877 έγινε η διανομή του σίτου στους Θασίους από τον χεδίβη της Αιγύπτου Ισμαήλ (σ. 133), ενώ η διανομή, όπως αποδεικνύεται από έγγραφο που δημοσιεύει ο κ. Α. Βακαλόπουλος στη γαλλική έκδοσή του (σ. 122), έγινε στις 17-2-1874. Γενικά χρειάζεται αυστηρός έλεγχος για να εξακριβώνεται η αλήθεια των όσων αναφέρει.